

“ช่วยกันทำ”

“... ค้างคนค้างมีหน้าที่ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าทำเฉพาะหน้าที่นั้น

เพราะว่าถ้าคนใดทำหน้าที่เฉพาะตนเอง

โดยไม่ง้อ ไม่นัดคนอื่น งานก็ดำเนินไปไม่ได้

เพราะเหตุว่าทุกคน จะต้องพาดพิงเกี่ยวโยงกัน

ฉะนั้นแต่ละคน จะต้องมีความรู้ถึงงานของคนอื่น

แล้วช่วยกันทำ...”

พระราชดำรัส พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร

มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร

วันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2533

สารบัญ

หน้า

บทที่ 1

บริบทของประเทศไทย
กับการบริหารจัดการ
ทรัพยากรน้ำ

3

บทที่ 2

เสาหลักที่ 1 แผนแม่บทการบริหาร
จัดการทรัพยากรน้ำ 20 ปี

10

บทที่ 3

เสาหลักที่ 2 องค์กรบริหารจัดการ
ทรัพยากรน้ำ

17

บทที่ 4

เสาหลักที่ 3 พ.ร.บ. ทรัพยากรน้ำ
พ.ศ. 2561

25

บทที่ 5

เสาหลักที่ 4 นวัตกรรมและเทคโนโลยี
เพื่อใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ

31

บทที่ 6

ก้าวต่อไปในบริบทของการบริหาร
จัดการน้ำของประเทศไทย

36



บทที่

1



บริบทของประเทศไทย กับการบริหารจัดการ ทรัพยากรน้ำ

ประเทศไทย นับว่ามีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรแหล่งน้ำจำนวนมาก ทำให้วิถีชีวิตของคนไทยมีความผูกพันกับสายน้ำมาอย่างยาวนาน ตั้งแต่บรรพบุรุษที่ใช้แหล่งน้ำเป็นเส้นทางเดินทาง แหล่งหาอาหาร เรื่อยมาจนถึงปัจจุบันทรัพยากรน้ำกลับยังมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของคนไทยมากขึ้น เพราะไม่ใช่แค่ใช้เพื่ออุปโภคบริโภคอย่างเดียว ยังถูกใช้ในภาคการเกษตร อุตสาหกรรม ตลอดจนส่งผลต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และสังคม ตามมาด้วย

ข้อมูลทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทย พื้นที่ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในเขตร้อนชื้นใกล้เส้นศูนย์สูตร ทำให้พื้นที่จำนวนมากของประเทศได้รับอิทธิพลของลมมรสุม ทั้งลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้และลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ มีฝนตกชุกตลอดเวลา และมีปริมาณน้ำไว้ใช้เพื่ออุปโภคบริโภคและประกอบอาชีพได้อย่างเพียงพอ โดยที่ประเทศไทยมีแหล่งน้ำกระจายอยู่จำนวนมาก ทั้งขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่

ประเภทของแหล่งน้ำ



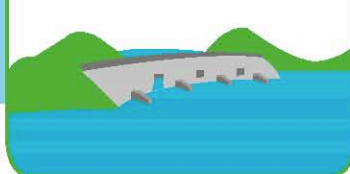
แหล่งน้ำจากน้ำฝน

ไทยมีพื้นที่ที่เป็นแหล่งน้ำฝนทั่วประเทศ 22 กลุ่มน้ำหลัก พื้นที่ประมาณ 514,008 ตารางกิโลเมตร หรือ 321.2 ล้านไร่ และมีปริมาณฝนตกรายปีเฉลี่ยทั่วประเทศ 1,455 มิลลิเมตร มีความผันแปรตามพื้นที่ระหว่าง 900 - 4,000 มิลลิเมตรต่อปี ซึ่งถือว่ามียปริมาณน้ำฝนในเกณฑ์สูง



แหล่งน้ำท่าตามธรรมชาติ (Natural Flow)

ซึ่งเป็นปริมาณน้ำบนผิวดินที่เกิดจากฝน โดยหักลบการซึมลงใต้ดิน และการระเหยออก มีปริมาณรวมทั่วประเทศ 285,227 ล้านลูกบาศก์เมตร เป็นปริมาณน้ำท่าไหลออกนอกกลุ่มน้ำที่เหลือจากการเก็บกักและการใช้ประโยชน์แล้ว (Runoff) จำนวน 224,024 ล้านลูกบาศก์เมตร คิดเป็นร้อยละ 79 ของน้ำท่าธรรมชาติ โดยกลุ่มน้ำที่มีปริมาณน้ำท่าสูง ได้แก่ กลุ่มน้ำโขง ขณะที่กลุ่มน้ำที่มีปริมาณน้ำท่าน้อยที่สุด ได้แก่ กลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง วัง และโดนเสลาบ



แหล่งน้ำบาดาล

ไทยมีแอ่งน้ำบาดาลทั่วประเทศทั้งหมด 27 แอ่ง มีปริมาณการกักเก็บในชั้นน้ำบาดาลรวม 1.13 ล้านล้านลูกบาศก์เมตร และมีน้ำบาดาลที่มีศักยภาพพัฒนาขึ้นมาใช้ได้รวมปีละ 45,385 ล้านลูกบาศก์เมตร



ขณะที่สถานการณ์ความต้องการใช้น้ำของประเทศไทย ยังคงพบว่ามีปริมาณสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ตามการขยายตัวทางเศรษฐกิจและจำนวนประชากรของประเทศ โดยข้อมูลล่าสุดเมื่อปี 2558 พบว่าประเทศไทยมีความต้องการใช้น้ำทั้งประเทศรวมกว่า 147,749 ล้านลูกบาศก์เมตร โดยสามารถแบ่งความต้องการใช้น้ำได้เป็น 4 ประเภท ได้แก่

ความต้องการใช้น้ำในประเทศไทย

1 การใช้น้ำเพื่อการเกษตร



ถือว่าเป็นกลุ่มที่มีความต้องการใช้น้ำสูงสุดสัดส่วนร้อยละ 75 ของปริมาณการใช้น้ำทั้งหมด แบ่งเป็นการใช้น้ำในเขตพื้นที่ชลประทาน 32.75 ล้านไร่ มีการจัดสรรน้ำให้พื้นที่เฉลี่ยปีละ 65,000 ล้านลูกบาศก์เมตร ส่วนการใช้น้ำในพื้นที่นอกเขตชลประทาน มีทั้งสิ้น 117 ล้านไร่ ซึ่งเป็นการใช้น้ำฝนโดยตรงผสมกับน้ำบาดาลและน้ำท่า มีความต้องการใช้น้ำเฉลี่ยปีละ 48,961 ล้านลูกบาศก์เมตร

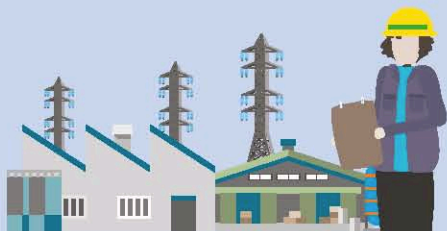
2 การใช้น้ำเพื่ออุปโภคบริโภคและการท่องเที่ยว

มีความต้องการใช้น้ำปีละ 4,783 ล้านลูกบาศก์เมตร และคาดว่าในอนาคตปี 2580 ความต้องการน้ำจะเพิ่มเป็นปีละ 5,991 ล้านลูกบาศก์เมตร ตามการขยายตัวภาคบริการและการท่องเที่ยวของประเทศ โดยเฉพาะตามเมืองหลักในภูมิภาค ในจังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดอุดรธานี จังหวัดสงขลา และแหล่งท่องเที่ยวสำคัญที่มีชื่อเสียงติดระดับโลก เช่น กรุงเทพมหานคร ชายฝั่งทะเลอันดามัน และเกาะสมุย รวมถึงการเติบโตตามแหล่งท่องเที่ยวในเมืองรอง บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันตก จังหวัดเพชรบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และจังหวัดชุมพร ภาคเหนือ จังหวัดเชียงราย จังหวัดพิษณุโลก และจังหวัดตาก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในจังหวัดอุดรธานี จังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดมุกดาหาร ภาคกลาง ในจังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดชลบุรี จังหวัดระยอง และ ภาคใต้ ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดสงขลา และจังหวัดภูเก็ต



3 การใช้น้ำเพื่ออุตสาหกรรม

มีความต้องการใช้น้ำปีละ 1,913 ล้านลูกบาศก์เมตร โดยคาดการณ์ความต้องการใช้น้ำในอนาคตปี 2580 จะเพิ่มเป็นปีละ 3,488 ล้านลูกบาศก์เมตร โดยเฉพาะในพื้นที่หลักที่มีโรงงานและนิคมอุตสาหกรรมจำนวนมาก เช่น ในกรุงเทพมหานครและจังหวัดใกล้เคียง รวมถึงพื้นที่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งเป็นพื้นที่อุตสาหกรรมหลักของประเทศ



4 การใช้น้ำเพื่อรักษาระบบนิเวศ

มีปริมาณความต้องการน้ำเพื่อการรักษาระบบนิเวศในฤดูแล้ง รวมทั้งประเทศปีละมากกว่า 27,090 ล้านลูกบาศก์เมตร

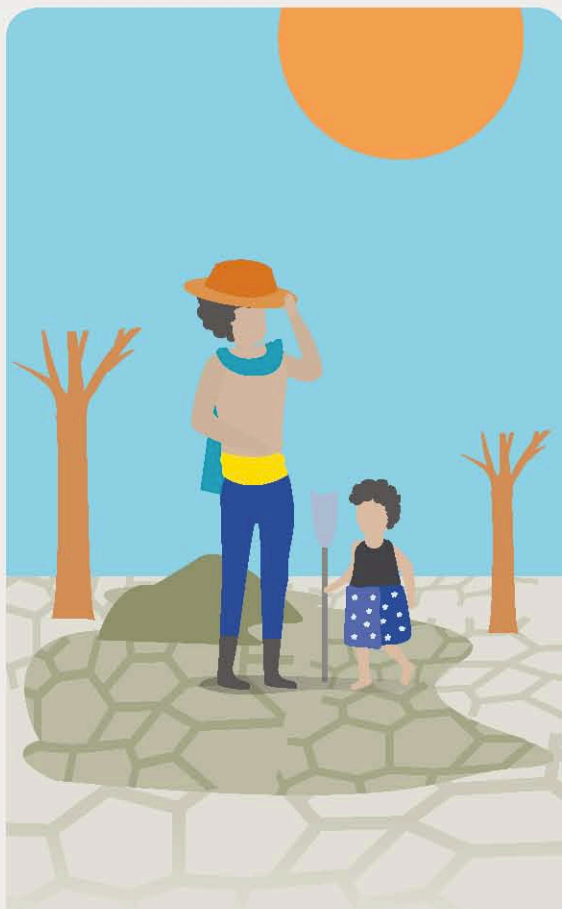


เห็นได้ว่าด้วยการขยายตัวทางเศรษฐกิจ สังคมที่เติบโตอย่างรวดเร็ว และปรับเปลี่ยนจาก สังคมเกษตรกรรมไปสู่สังคมอุตสาหกรรม ทำให้ ประเทศไทยมีความต้องการใช้น้ำเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับการที่ประเทศไทยและประเทศอื่น ทั่วโลกได้รับผลกระทบจากภาวะการเปลี่ยนแปลง ทางสภาพภูมิอากาศ และปัญหาโลกร้อน ก็ทำให้ ปริมาณน้ำฝนที่ตกเกิดความไม่แน่นอน บางปีเยอะ จนน้ำท่วม บางปีน้อยจนเกิดภัยแล้ง กลายเป็น ความเสี่ยงในการใช้ทรัพยากรน้ำของประเทศ เช่น ภาคการเกษตรสามารถเข้าถึงแหล่งน้ำชลประทาน ได้เพียง 102,140 ล้านลูกบาศก์เมตร และมีเกษตรกร ที่อยู่นอกเขตชลประทาน และต้องการใช้น้ำอีก ประมาณ 48,961 ล้านลูกบาศก์เมตร



นอกจากนี้ยังพบปัจจัยเสี่ยงอีกมากมายที่ กระทบต่อการบริหารจัดการน้ำ ไม่ว่าจะเป็นปัญหา จากภัยธรรมชาติ หรือจากการกระทำของมนุษย์ เช่น การบุกรุกพื้นที่ป่าต้นน้ำและแหล่งน้ำสาธารณะ การเพิ่มขึ้นของประชากรและขยายตัวของชุมชนเมือง การพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจ การขยายตัวด้านอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวพิเศษ การปลูกพืชที่ไม่เหมาะสมกับ สภาพดินและน้ำ การสร้างสิ่งกีดขวางทางน้ำ การปล่อย มลพิษลงสู่แม่น้ำลำคลอง การขาดแหล่งเก็บกัก น้ำต้นทุนที่เพียงพอ ซึ่งก่อให้เกิดผลเสียต่อทรัพยากรน้ำ ทั้งเชิงคุณภาพและปริมาณ

จากการศึกษาสถิติย้อนหลังในรอบ 40 ปี (พ.ศ. 2510 - 2550) พบว่าไทยเคยประสบปัญหาภัยแล้ง หรือการขาดแคลนน้ำมากถึง 12 ครั้ง ซึ่งแต่ละครั้ง ก่อให้เกิดผลกระทบต่อรายได้ของเกษตรกรและ ความเสียหายทางเศรษฐกิจของประเทศมหาศาล ทั้งทางด้านเกษตรกรรม และอุตสาหกรรม ที่สำคัญยังพบว่าพื้นที่ประสบปัญหาแห้งแล้งซ้ำซาก



เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะพื้นที่เสี่ยงภัยในระดับรุนแรง และ ระดับปานกลาง ซึ่งมีพื้นที่รวมกันมากถึง 26.8 ล้านไร่ อีกทั้งยังพบการขาดแคลนน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค ถึง 7,490 หมู่บ้าน มีหมู่บ้านที่ไม่มีระบบประปา 256 หมู่บ้าน และระบบประปาชำรุดและขาด ประสิทธิภาพอีก 14,534 หมู่บ้าน



ไม่ใช่แค่ปัญหาภัยแล้งเท่านั้น ประเทศไทยก็เคยประสบปัญหาน้ำท่วมใหญ่ในหลายครั้งเช่นกัน โดยข้อมูล 30 ปีย้อนหลังไปพบว่า ไทยเคยเกิดน้ำท่วมใหญ่ถึง 13 ครั้ง สร้างความเสียหายต่อชีวิตทรัพย์สิน และเศรษฐกิจของประเทศอย่างมาก เช่น การเกิดมหาอุทกภัยครั้งใหญ่ปี 2554 ได้สร้างความเสียหายทางเศรษฐกิจคิดเป็นมูลค่าถึง 1.44 ล้านล้านบาท รวมถึงยังพบพื้นที่ที่ถูกน้ำท่วมขังซ้ำซากในระดับปานกลางและระดับสูง รวมทั้งสิ้น 10 ล้านไร่ รวมถึงมีพื้นที่เสี่ยงต่อดินโคลนถล่มอีกกว่า 6,042 หมู่บ้าน



นอกจากนี้ไทยยังพบปัญหาเชิงคุณภาพในน้ำผิวดิน โดยพบว่าคุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์ดีเพียงร้อยละ 29 พอใช้ร้อยละ 49 และเสื่อมโทรมร้อยละ 22 ของแหล่งน้ำหลักทั่วประเทศ อีกทั้งยังน่าเป็นห่วงเพราะในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา ไทยมีแนวโน้มประสบปัญหาแหล่งน้ำขาดคุณภาพมากขึ้นต่อเนื่อง โดยมีแหล่งน้ำที่น้อยลง สวนทางกับแหล่งน้ำเสื่อมโทรมที่เพิ่มขึ้น ซึ่งมีสาเหตุจากการระบายน้ำเสียของชุมชนที่มีปริมาณสูงถึง 10.3 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อวัน แต่มีระบบบำบัดน้ำเสียรองรับได้เพียงร้อยละ 31 ของน้ำเสียทั้งหมด

โดยมีน้ำเสียชุมชนเกิดขึ้นมากที่สุด กรุงเทพมหานคร มีน้ำเสีย 2 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อวัน

ไม่เพียงแค่นั้น แหล่งน้ำจืดของไทยยังประสบปัญหาการรุกคืบของน้ำเค็ม ทั้งในดอนล่างของแม่น้ำเจ้าพระยา ท่าจีน บางปะกง และแม่กลอง ตลอดจนปัญหาคุณภาพน้ำบาดาล ซึ่งมีปริมาณ



สารละลายในน้ำบาดาลสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานน้ำดื่ม ในหลายพื้นที่ของจังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดลำพูน จังหวัดแพร่ จังหวัดลำปาง และจังหวัดกาญจนบุรี รวมถึงพบแร่เหล็กและฟลูออไรด์สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน จนไม่เหมาะสำหรับการอุปโภคบริโภค และใช้ทำเกษตรกรรม

ปัญหาด้านทรัพยากรน้ำที่เกิดขึ้นมาอย่างยาวนานทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ได้กลายเป็นปัญหาสำคัญระดับชาติที่ส่งผลกระทบต่อสภาพความเป็นอยู่ของประชาชน รวมถึงความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และประเทศตามมา ซึ่งที่ผ่านมาแม้รัฐบาลหลายยุคหลายสมัยมีความตั้งใจในการแก้ไขปัญหาด้านน้ำอย่างจริงจัง แต่ด้วยการที่ประเทศไทยมีหน่วยงานเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ กระจัดกระจายมากถึง 48 หน่วยงาน ก่อให้เกิดปัญหาความทับซ้อนในเชิงโครงสร้าง บทบาทหน้าที่ การใช้งบประมาณ และขาดความเป็นเอกภาพ เพราะไม่มีหน่วยงานหลักเข้ามาดูแลบริหารจัดการในภาพรวม

จนกระทั่งรัฐบาลภายใต้การบริหาร พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี มีนโยบายในการปฏิรูปการแก้ปัญหาด้านน้ำอย่างจริงจัง โดยกำหนดเป้าหมายในการบริหารจัดการน้ำออกเป็น 4 เสาหลัก เพื่อใช้กำหนดทิศทางในการดำเนินงานปรับปรุงโครงสร้างบริหารน้ำ ให้เกิดประโยชน์ และเป็นรูปธรรมอย่างเร่งด่วน ประกอบด้วย



เสาหลักที่ 1

แผนแม่บท

การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 20 ปี
(พ.ศ. 2561 - 2580)



คณะรัฐมนตรีได้ให้ความเห็นชอบไปเมื่อวันที่ 18 มิถุนายน 2562 โดยมีรายละเอียดยุทธศาสตร์ เป้าหมาย และแผนดำเนินงาน 6 ด้าน และหน่วยงานหลัก รอง สนับสนุนที่รับผิดชอบ ประกอบด้วย

1. การจัดการน้ำอุปโภคบริโภค
2. การสร้างความมั่นคงของน้ำภาคการผลิตน้ำเพื่อการเกษตรและอุตสาหกรรม
3. การจัดการน้ำท่วมและอุทกภัย
4. การจัดการคุณภาพน้ำและอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ
5. การอนุรักษ์ฟื้นฟูสภาพป่าต้นน้ำที่เสื่อมโทรมและการป้องกันการพังทลายของดิน
6. การบริหารจัดการ

เสาหลักที่ 2

การจัดตั้งองค์กรกลาง
เพื่อบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ



เพื่อทำหน้าที่บูรณาการความร่วมมือของหน่วยงานด้านน้ำที่มีอยู่กว่า 48 หน่วยงาน ใน 7 กระทรวงเข้าด้วยกัน พร้อมทั้งมีหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย แผนปฏิบัติการ งบประมาณ โครงการต่างๆ ตั้งแต่ระดับชาติ จนถึงระดับลุ่มน้ำ ประกอบด้วย คณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (กนช.) ซึ่งมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน ที่มีสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (สทนช.) เป็นเลขานุการ รวมถึง คณะกรรมการลุ่มน้ำอีก 22 คณะ ที่มี สทนช. ภาค เป็นเลขานุการ

เสาหลักที่ 3

ด้านกฎหมาย



พระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 27 มกราคม 2562 ถือเป็นกฎหมายหลักที่เป็นศูนย์กลางของการกำหนดหน้าที่และอำนาจขอบเขตในการบริหารจัดการน้ำ และกำหนดให้มีการจัดทำกฎหมายรองอื่นๆ ตามมา โดยในระยะแรกกำหนดให้ออกกฎหมายรองให้เสร็จสิ้นภายใน 90 วันนับจากกฎหมายแม่มีผลบังคับใช้ ได้แก่ การตราพระราชกฤษฎีกากำหนดลุ่มน้ำ และออกกฎกระทรวง ระเบียบและประกาศต่างๆ รวม 19 มาตรา จำนวน 22 ฉบับ ส่วนระยะที่สอง กำหนดให้ออกกฎหมายรองให้เสร็จสิ้นภายใน 2 ปี อีกจำนวน 9 มาตรา รวม 9 ฉบับ รวมถึงหมวด 4 การจัดสรรน้ำและการใช้น้ำ และกฎหมายว่าด้วยการยื่นคำขอรับใบอนุญาตการใช้น้ำ (มาตรา 104)

เสาหลักที่ 4

นวัตกรรม

ส่งเสริมการพัฒนาองค์ความรู้ นวัตกรรม เทคโนโลยี ผลงานวิชาการ มาใช้ขับเคลื่อนแผนแม่บททรัพยากรน้ำ



การพัฒนาระบบบริหารจัดการทรัพยากรน้ำให้ทันสมัย ด้วยการทำให้การเข้าถึงข้อมูลนำมาใช้งานในการวิเคราะห์ วางแผน ได้สะดวก รวดเร็ว มีประสิทธิภาพ และทำให้การตัดสินใจแก้ปัญหารับมือสถานการณ์น้ำต่างๆ ได้แม่นยำขึ้น

4 เสาหลักในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ถือเป็นกุญแจสำคัญในการขับเคลื่อนการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศให้มีประสิทธิภาพ และช่วยสร้างความเป็นเอกภาพในการบริหารจัดการ นำพาความมั่นคงทางทรัพยากรน้ำให้กับประเทศต่อไป

บทที่

2



เสาหลักที่ 1 แผนแม่บท การบริหารจัดการ ทรัพยากรน้ำ 20 ปี

แผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) นับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง และเปรียบได้เป็นเสาหลักของการปฏิรูปการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำครั้งใหญ่ของประเทศไทย โดยใช้เป็นเครื่องมือที่ช่วยกำหนดกรอบการทำงาน ขอบเขต และแนวทางในการขับเคลื่อนบริหารจัดการทรัพยากรน้ำให้เดินหน้าไปได้อย่างมีแบบแผน มีประสิทธิภาพ และเกิดความต่อเนื่องในระยะยาวตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ



ที่ผ่านมาแม้ประเทศไทยได้มีการจัดทำยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ระยะ 12 ปี (พ.ศ. 2558 - 2569) ไว้แล้ว แต่เนื่องจากแผนยุทธศาสตร์เดิมที่ใช้เมื่อปี 2558 ยังมีการกำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัดในยุทธศาสตร์บางส่วนที่ไม่สามารถตอบสนองกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) และแผนปฏิรูปประเทศ 11 ด้าน ได้ครบถ้วนสมบูรณ์ ด้วยเหตุนี้ รัฐบาลจึงได้ทบทวนจัดทำแผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ขึ้นใหม่ ให้เป็นแผนระยะยาว 20 ปี

เพื่อใช้เป็นกรอบและแนวทาง ในการพัฒนาแก้ไขปัญหาทรัพยากรน้ำของประเทศ และดูแลผลกระทบต่อประชาชน ตามแนวทางการพัฒนาประเทศในยุทธศาสตร์ชาติ ในด้านเศรษฐกิจ และสังคม รวมถึงให้มีการพัฒนาการบริหารจัดการน้ำเชิงลุ่มน้ำทั้งระบบ เพื่อเพิ่มความมั่นคงด้านน้ำของประเทศ อีกทั้งยังสามารถจัดให้มีน้ำสะอาดใช้ทุกครัวเรือนของชุมชนชนบท ตลอดจนการเพิ่มผลิตภาพของน้ำ โดยการจัดหาน้ำและใช้น้ำอย่างประหยัด รู้คุณค่า ตลอดจนให้สามารถจัดระบบการจัดการภัยพิบัติจากน้ำ ลดความสูญเสีย ลดความเสี่ยง และเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ

การจัดทำแผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำฉบับใหม่ คณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (กนช.) ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำขึ้นมาปรับปรุงแผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ โดยเฉพาะ พร้อมกับวางกรอบแนวคิดการดำเนินงานให้ยึดแนวทางตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) ในยุทธศาสตร์ที่ 5 ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม รวมถึงยึดหลักการสร้างความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์ ปันฟู และการพัฒนาแหล่งน้ำ รวมถึงการใช้ประโยชน์ทรัพยากรน้ำ



นอกจากนี้ได้มีการนำประเด็นยุทธศาสตร์ทั้ง 6 ด้านที่มีอยู่ในยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ระยะ 12 ปีมาปรับปรุงใหม่ โดยเพิ่มเติมกลยุทธ์ที่นำไปสู่การจัดทำแผนปฏิบัติการที่ครอบคลุมมากขึ้นทำให้สามารถตอบสนองต่อยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีให้ดียิ่งขึ้น เช่น การพัฒนาน้ำดื่มให้ได้มาตรฐานและราคาที่เหมาะสม การเพิ่มผลผลิตการใช้น้ำ (Productivity) การเพิ่มประสิทธิภาพการระบายน้ำ การบรรเทาอุทกภัยระดับลุ่มน้ำ การฟื้นฟูแม่น้ำลำคลอง การป้องกันและลดการชะล้างพังทลายของดินในพื้นที่ป่าต้นน้ำ และการทำฝั้งการใช้น้ำประปาเป็นต้น และได้นำเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาให้ความเห็นชอบเมื่อวันที่ 18 มิถุนายน 2562 โดยได้เผยแพร่ในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 18 กันยายน 2562 มีสาระสำคัญภายในแผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) ประกอบไปด้วย 6 ด้าน ดังนี้

ด้านที่ 1 การจัดการน้ำอุปโภค บริโภค

วัตถุประสงค์

เพื่อจัดหาน้ำสะอาดเพื่อการอุปโภคบริโภคให้แก่ชุมชน ครบทุกหมู่บ้านหรือทุกครัวเรือน ชุมชนเมือง แหล่งท่องเที่ยวสำคัญ และพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ รวมทั้งการจัดการแหล่งน้ำสำรองในพื้นที่ซึ่งขาดแคลน แหล่งน้ำต้นทุน พัฒนาน้ำดื่มให้ได้มาตรฐาน ในราคาที่เหมาะสม และการประหยัดน้ำโดยลดการใช้น้ำภาคครัวเรือน ภาคบริการ และภาคราชการ



เป้าหมาย



วางเป้าหมายในการพัฒนา ขยายเขต และเพิ่มประสิทธิภาพระบบประปาหมู่บ้าน 14,534 หมู่บ้าน โดยแบ่งเป็นภาคเหนือ 3,817 หมู่บ้าน ภาคกลาง 2,233 หมู่บ้าน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 4,687 หมู่บ้าน ภาคตะวันออก 1,061 หมู่บ้าน ภาคใต้ 2,736 หมู่บ้าน พัฒนาระบบประปาเมือง/พื้นที่เศรษฐกิจ 388 เมือง / จัดหาแหล่งน้ำสำรอง 346 ล้าน ลบ.ม. พัฒนาน้ำดื่มให้ได้มาตรฐานและราคาที่เหมาะสม ให้ทุกหมู่บ้านมีน้ำดื่มสะอาดได้มาตรฐานภายในปี 2573 ลดการใช้น้ำในภาคครัวเรือน ภาคบริการ และภาคราชการ ไม่เกิน 215 ลิตร/คน/วัน

แนวทางขับเคลื่อน



ให้กระทรวงมหาดไทยเป็นหน่วยงานประสาน และขับเคลื่อน และกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และกรมทรัพยากรน้ำเป็นหน่วยงานปฏิบัติหลัก ในการกำหนดมาตรฐาน จัดทำรูปแบบมาตรฐาน สนับสนุนท้องถิ่นในการสำรวจ ออกแบบ และจัดทำโครงการน้ำร้อง พร้อมทั้งการถ่ายทอดเทคโนโลยีและเพิ่มขีดความสามารถให้ท้องถิ่นดำเนินการได้เองต่อไป โดย สทช. จะทำหน้าที่ในการจัดสรรทรัพยากรน้ำ ในแต่ละภาคส่วนอย่างสมดุลและเป็นธรรม



วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนาและปรับปรุงแหล่งเก็บกักน้ำและระบบส่งน้ำใหม่ให้เต็มศักยภาพ พร้อมทั้งการจัดหาน้ำในพื้นที่เกษตรน้ำฝน เพื่อขยายโอกาสจากศักยภาพโครงการขนาดเล็กและลดความเสี่ยงในพื้นที่ไม่มีศักยภาพ ลดความเสี่ยงความเสียหายลงร้อยละ 50 รวมถึงการเพิ่มผลิตภาพและปรับโครงสร้างการใช้น้ำ โดยดำเนินการร่วมกับยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขันและด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคมเพื่อยกระดับผลิตภาพด้านน้ำทั้งระบบ



เป้าหมาย



วางเป้าหมายในการช่วยประหยัดน้ำภาคเกษตรและอุตสาหกรรม 182 ล้าน ลบ.ม. เพิ่มประสิทธิภาพโครงการแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำเดิม 6,356 ล้าน ลบ.ม. จัดหาน้ำในพื้นที่เกษตรน้ำฝนกระจายทั่วประเทศ ปริมาณน้ำ 13,860 ล้าน ลบ.ม. พื้นที่รับประโยชน์ 18 ล้านไร่ พัฒนาแหล่งเก็บกักน้ำ/ระบบส่งน้ำใหม่ ปริมาณน้ำ 13,439 ล้าน ลบ.ม. พื้นที่รับประโยชน์ 18 ล้านไร่ พัฒนาระบบผันน้ำและระบบเชื่อมโยงแหล่งน้ำ 2,596 ล้าน ลบ.ม. การเพิ่มผลิตภาพมูลค่าภาคการผลิต โดยการส่งเสริมด้านการเกษตร พันธุ์พืช และการปลูกพืชให้มีผลิตภาพสูงมากขึ้น 6,210 ไร่ และเพิ่มน้ำต้นทุน โดยการปฏิบัติการฝนหลวง โดยมีแผนแนวทางบูรณาการขับเคลื่อนการจัดหาน้ำในพื้นที่เกษตรน้ำฝน กำหนดเป้าหมายแก้ไขได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของหมู่บ้านที่เสี่ยงภัยแล้ง อีกทั้งการจัดการแก้ไขปัญหาน้ำใน 66 พื้นที่เป้าหมายที่ต้องวางแผนเชิงบูรณาการทั้งอุทกภัยและภัยแล้งอย่างเป็นระบบ

แนวทางขับเคลื่อน



ได้ให้สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (สทนช.) เป็นหน่วยประสานและขับเคลื่อนร่วมกับหน่วยงานปฏิบัติในการพัฒนาแหล่งน้ำในทุกขนาด ทุกประเภท โดยเฉพาะในพื้นที่เสี่ยงภัยแล้ง การจัดการในพื้นที่พิเศษที่ต้องวางแผนเชิงบูรณาการทั้งอุทกภัยและภัยแล้ง การใช้เทคโนโลยีเพื่อช่วยประหยัดน้ำในภาคอุตสาหกรรม การเพิ่มผลิตภาพการใช้น้ำและการปรับโครงสร้างการใช้น้ำภาคเกษตรและอุตสาหกรรม การจัดหาน้ำในทุกมิติเพื่อสนับสนุนพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC)





วัตถุประสงค์

เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการระบายน้ำ การจัดระบบป้องกันน้ำท่วมชุมชนเมือง การจัดการพื้นที่น้ำท่วมและพื้นที่ชะลอน้ำ การลดปัญหาสิ่งกีดขวางทางน้ำ รวมทั้งการบรรเทาอุทกภัยในเชิงพื้นที่อย่างเป็นระบบ ในระดับลุ่มน้ำและพื้นที่วิกฤต ลุ่มน้ำขนาดใหญ่ ลุ่มน้ำสาขา/ลดความเสี่ยงและความรุนแรง



เป้าหมาย

ปรับปรุงลำน้ำธรรมชาติ 6,271 กม. และการปรับปรุงสิ่งกีดขวางทางน้ำ 562 แห่ง รวมถึงมีการป้องกันน้ำท่วมชุมชนเมือง 764 เมือง พื้นที่ได้รับการป้องกัน 1.7 ล้านไร่ ควบคุมกับจัดทำฝังลุ่มน้ำทุกลำน้ำสายหลักการจัดการพื้นที่น้ำท่วม/พื้นที่ชะลอน้ำลดปริมาณน้ำหลากได้สูงสุด 4,612 ล้าน ลบ.ม. ลดพื้นที่อุทกภัย 13 ล้านไร่ การบรรเทาอุทกภัยเชิงพื้นที่อย่างเป็นระบบ ระดับลุ่มน้ำและพื้นที่วิกฤตไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 และการสนับสนุนปรับตัวและเผชิญเหตุ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 75 ของพื้นที่ประสบภัย

แนวทางขับเคลื่อน



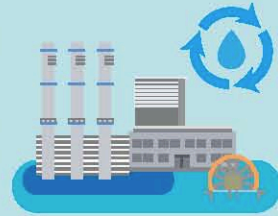
สทช. จะขับเคลื่อนบูรณาการแผนงานการแก้ไขปัญหาน้ำท่วมในพื้นที่วิกฤตอย่างเป็นระบบ โดยมอบหมายให้กระทรวงมหาดไทย กรมโยธาธิการและผังเมือง เป็นหน่วยงานหลักในการวางแผนทั้งน้ำท่วมจากน้ำหลากและการระบายน้ำฝน โดยเฉพาะในกรุงเทพฯ และหัวเมืองใหญ่ ตลอดจนการปรับปรุงเพิ่มประสิทธิภาพการระบายน้ำ รวมทั้งเร่งรัดการจัดทำฝังลุ่มน้ำ ตาม พ.ร.บ.ทรัพยากรน้ำ มาตรา 23 (5)





วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพระบบรวบรวมและระบบบำบัดน้ำเสียรวมของชุมชน การนำน้ำเสียกลับมาใช้ใหม่ ป้องกันและลดการเกิดน้ำเสียต้นทาง การควบคุมปริมาณการไหลของน้ำเพื่อรักษาระบบนิเวศ พร้อมทั้งฟื้นฟูแม่น้ำลำคลอง และแหล่งน้ำธรรมชาติที่มีความสำคัญในทุกมิติ เพื่อการอนุรักษ์ พื้นฟูและใช้ประโยชน์ทั่วประเทศ



เป้าหมาย

เพื่อป้องกันและลดการเกิดน้ำเสียที่ต้นทาง ในชุมชนเมืองที่เกิดใหม่ สามารถพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพระบบบำบัดน้ำเสีย 741 แห่ง และนำน้ำเสียกลับมาใช้ใหม่ 132 ล้าน ลบ.ม./ปี การรักษาสสมดุลของระบบนิเวศ โดยการจัดทำแผนการจัดสรรน้ำ ในลุ่มน้ำหลัก 13 ลุ่มน้ำ และการอนุรักษ์และฟื้นฟู แม่น้ำลำคลองและแหล่งน้ำธรรมชาติทั่วประเทศ ทุกลุ่มน้ำ/ลำน้ำ/แหล่งน้ำธรรมชาติที่พื้นที่มากกว่า 1,000 ไร่

แนวทางขับเคลื่อน



กระทรวงมหาดไทย และ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ขับเคลื่อน แผนงาน การเพิ่มประสิทธิภาพ และควบคุมการระบายน้ำเสีย ออกสู่สิ่งแวดล้อม สทนช. จะทำหน้าที่ในการบูรณาการ การอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งต้นน้ำลำธารและพื้นที่ชุ่มน้ำ ที่สมควรสงวนไว้ เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ สาธารณะ ตลอดจนการอนุรักษ์ฟื้นฟูแม่น้ำ คูคลอง แหล่งน้ำธรรมชาติขนาดใหญ่ โดยระยะแรกจะมุ่งเน้น แม่น้ำที่ไหลผ่านชุมชนเมือง เช่น คลองเปรมประชากร คลองลาดพร้าว คลองแสนแสบ เป็นต้น



วัตถุประสงค์

เพื่อการอนุรักษ์ พื้นฟู พื้นที่ป่าต้นน้ำที่เสื่อมโทรม การป้องกัน และลดการชะล้างพังทลายของดินในพื้นที่ต้นน้ำและพื้นที่ลาดชัน



เป้าหมาย

อนุรักษ์ฟื้นฟูพื้นที่ป่าต้นน้ำ ที่เสื่อมโทรม 3.52 ล้านไร่ โดยเฉพาะพื้นที่ภาคเหนือ ตะวันออกเฉียงเหนือ และใต้ และการป้องกันและลดการชะล้างพังทลายของดินในพื้นที่ต้นน้ำ 21.45 ล้านไร่

แนวทางขับเคลื่อน



มีแนวทางการขับเคลื่อน การฟื้นฟูป่าต้นน้ำโดยมอบให้กระทรวง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นหน่วยงานประสานและขับเคลื่อน โดยดำเนินการควบคู่กันไป เริ่มจากกำหนดขอบเขตการใช้ประโยชน์ เป็นเขตอนุรักษ์ เขตป่าไม้กันชน และการใช้ประโยชน์ที่ดินที่เหมาะสมในพื้นที่ ลุ่มน้ำชั้น 1 และ 2 ที่ได้รับการผ่อนผันตามมติคณะรัฐมนตรี โดยจะดำเนินการ กำหนดพื้นที่เป้าหมายที่มีผลกระทบด้านทรัพยากรน้ำรุนแรง ได้แก่ ลุ่มน้ำ ภาคเหนือและภาคใต้ ในระยะแรกก่อน รวมถึงมีการผลักดันให้พิจารณา ดำเนินการทั้งทางกลยุทธ์และการปรับระบบการปลูกพืชควบคู่กันไปเพื่อ ลดการชะล้างพังทลายของดิน



วัตถุประสงค์

กำหนดให้จัดตั้งองค์กรด้านการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ได้แก่ คณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (กนช.) คณะกรรมการลุ่มน้ำ พร้อมกับปรับปรุงกฎหมายให้ทันสมัย เพื่อพัฒนาระบบฐานข้อมูล คลังข้อมูลน้ำชาติ ตลอดจนสนับสนุนองค์กรลุ่มน้ำ การแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างภาครัฐและเอกชน การบริหารจัดการระบบชลประทาน พร้อมทั้งพัฒนางานวิจัย นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการสร้างมูลค่าเพิ่มในภาคการบริการและการผลิต รวมถึงพัฒนารูปแบบเพื่อยกระดับการจัดการน้ำในพื้นที่และลุ่มน้ำทั้งด้านการตลาด พลังงาน การผลิต และของเสีย



เป้าหมาย

สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติจะขับเคลื่อนการดำเนินการให้สอดคล้องตามพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 และแผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 20 ปี อันประกอบด้วย จัดทำปรับปรุง ทบทวน กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับด้านทรัพยากรน้ำ การส่งเสริมพัฒนาองค์กร การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในระดับชาติ / ระดับลุ่มน้ำให้เป็นกลไกพัฒนา ความร่วมมือระหว่างประเทศด้านทรัพยากรน้ำ การจัดทำแผนแม่บท/ แผนปฏิบัติการระดับลุ่มน้ำ รวมทั้งการจัดทำ แผนบริหารน้ำในสถานะวิกฤตทุกลุ่มน้ำ ตลอดจนติดตามและประเมินผล ทั้งแผนงานภายใต้แผนแม่บท และการดำเนินงานของหน่วยงาน



การดำเนินงานแผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 20 ปี ทั้ง 6 ด้านนี้ ได้มีการกำหนดแผนระยะสั้น ในเวลา 5 ปีแรก (ปี 2561 - 2565) จะต้องแก้ไขปัญหาที่สำคัญได้อย่างเป็นรูปธรรม รวมถึงสามารถพัฒนาการจัดการน้ำเชิงลุ่มน้ำทั้งระบบ เพื่อเพิ่มความมั่นคงด้านน้ำของประเทศ ให้น้ำสะอาดใช้ทุกครัวเรือนทั้งในชนบทที่ห่างไกล ตลอดจนต้องเพิ่มผลิตภาพของน้ำทั้งระบบ โดยการจัดการน้ำและใช้น้ำอย่างประหยัด และมีการจัดทำระบบการกักเก็บกักน้ำให้สามารถลดความสูญเสีย ลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติที่เกิดจากน้ำตามหลักวิชาการ อีกทั้งยังต้องทำให้การจัดการและใช้น้ำเกิดความสมดุล ทันสมัย ทันเหตุการณ์ สร้างความเป็นธรรม ตลอดจนสามารถเข้ามาตรการทั้งทางโครงสร้าง กฎระเบียบ องค์กรการจัดการ การจัดการข้อมูล การเตือนภัย การวิจัยและพัฒนานวัตกรรม ให้สามารถขับเคลื่อนงานภายใต้แผนแม่บทด้านน้ำและงานตามพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำได้อย่างยั่งยืน

บทที่

3



เสาหลักที่ 2

องค์กรการบริหารจัดการ ทรัพยากรน้ำ

องค์กรบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ถือเป็นหนึ่งในหัวใจสำคัญที่ช่วยให้การปฏิรูประบบการบริหารจัดการน้ำของประเทศ สามารถเห็นผลในเชิงปฏิบัติได้อย่างรวดเร็ว เนื่องจากในอดีตการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของไทย ได้มีการกระจายอำนาจหน้าที่ในการดูแลมากกว่า 48 หน่วยงาน ทำให้ไม่มีความเป็นเอกภาพ ขาดการเชื่อมโยงการบริหารงานร่วมกัน จนเกิดความซ้ำซ้อน สิ้นเปลืองงบประมาณ และทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับด้านน้ำของประเทศเป็นไปอย่างแยกส่วน ต่างคนต่างทำ

สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (สทนช.) ได้ถูกตั้งขึ้นตามคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 46/2560 เรื่อง การจัดตั้งสำนักงานบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ ลงวันที่ 25 ตุลาคม 2560 เพื่อทำหน้าที่ หน่วยงานกลางในการบูรณาการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของทั้งประเทศและเป็นฝ่ายบูรณาการข้อมูล สารสนเทศ ฝ่ายแผนงาน โครงการ ฝ่ายงบประมาณบริหารจัดการ และฝ่ายติดตามและประเมินผลการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ เพื่อประโยชน์ในการกำหนดนโยบายการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำทั้งระบบ และต่อมา ได้มีคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 2/2561 เรื่อง การจัดสรรภารกิจและบุคคลากรของสำนักงาน ทรัพยากรน้ำแห่งชาติ ลงวันที่ 22 มกราคม 2561 ให้เปลี่ยนชื่อจากสำนักงานบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ แห่งชาติ เป็น “สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ”



“สทนช. มีหน้าที่เสมือนเสนาธิการน้ำ

ในการศึกษาวิเคราะห์สถานการณ์น้ำ เพื่อเสนอแนะไปสู่การจัดทำนโยบาย รวมถึง จัดทำข้อเสนอเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรน้ำและกรอบงบประมาณของประเทศ แบบบูรณาการ เพื่อเสนอให้คณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (กนช.) เห็นชอบ ตลอดจนติดตามประเมินผลการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ตามนโยบาย แผนยุทธศาสตร์ แผนแม่บท และการบูรณาการข้อมูลสารสนเทศ ทรัพยากรน้ำทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ เพื่อประเมิน ความต้องการในการใช้น้ำสนองต่อความต้องการ ได้อย่างเพียงพอ”



บทบาทหน้าที่ของ สทนช.

Policy advisor

เสนอแนะนโยบายการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ
แผนแม่บทน้ำ และแผนปฏิบัติการต่างๆ

Regulator

กำกับ ดูแล ออกกฎระเบียบ มาตรการต่างๆ และ
ติดตามประเมินผล

Facilitator

อำนวยความสะดวกโครงการสำคัญ

Operator

ปฏิบัติการในภาวะก่อนและขณะเกิดวิกฤต การบริหาร
จัดการข้อมูล การประชุม อบรมแผนบริหาร
การจัดการน้ำ โดยเฉพาะภาวะเสี่ยงภัย



สทนช. ในขอบปีที่ 2 ในฐานะหน่วยงานกลาง
ในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำทั้งระบบ ทำหน้าที่
เป็นฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ
(กนช.) และมี สทนช.ภาค ทำหน้าที่ฝ่ายเลขานุการ
คณะกรรมการลุ่มน้ำ ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติ
ทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 ซึ่งคณะกรรมการทั้งระดับชาติ
และระดับลุ่มน้ำยังคงเป็นชุดเดิม (ตามบทเฉพาะกาล
มาตรา 100 และมาตรา 101 แห่งพระราชบัญญัติ
ทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561) เนื่องจากในระหว่างที่
ยังไม่ได้มีการตราพระราชกฤษฎีกากำหนดลุ่มน้ำ
ตามมาตรา 25 ให้คณะกรรมการลุ่มน้ำตามระเบียบ
สำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการบริหารทรัพยากรน้ำ
แห่งชาติ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติมซึ่งดำรง
ตำแหน่งอยู่ก่อนวันที่พระราชกฤษฎีกากำหนด
ลุ่มน้ำตามมาตรา 25 ใช้บังคับยังคงปฏิบัติหน้าที่
คณะกรรมการลุ่มน้ำเดิมที่รับผิดชอบไปพลางก่อน

และในระหว่างที่ยังไม่ได้มีการคัดเลือกผู้แทนคณะกรรมการลุ่มน้ำตามมาตรา 9 (4) และยังมีได้
แต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา 9 (5) ให้คณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติตามคำสั่ง
สำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 24/2561 เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ ลงวันที่ 29 มกราคม
2561 ปฏิบัติหน้าที่คณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติตามพระราชบัญญัตินี้ไปพลางก่อนจนกว่าจะมี
การคัดเลือกกรรมการผู้แทนคณะกรรมการลุ่มน้ำและแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งปัจจุบัน
สทนช. อยู่ในระหว่างการจัดทำกฎหมายลำดับรองในส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้มา
ซึ่งคณะกรรมการลุ่มน้ำและ กนช. ตามกฎหมาย เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์
ของกฎหมายในการประกันสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนในการเข้าถึง
ทรัพยากรน้ำสาธารณะ และจัดให้มีองค์การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ
ทั้งในระดับชาติ ระดับลุ่มน้ำ และระดับองค์กรผู้ใช้น้ำ ดังนี้



1

องค์การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในระดับชาติ

ตาม พ.ร.บ.ทรัพยากรน้ำมาตรา 9 กำหนดให้มีคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (กนช.) ประกอบด้วย (1) นายกรัฐมนตรี เป็นประธานกรรมการ (2) รองนายกรัฐมนตรี ที่นายกรัฐมนตรีมอบหมาย เป็นรองประธานคณะกรรมการ (3) กรรมการโดยตำแหน่ง ได้แก่ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพลังงาน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และผู้อำนวยการสำนักงานปรมาณู (4) กรรมการผู้แทนคณะกรรมการลุ่มน้ำ จำนวน 6 คน (5) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 4 คน



คณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (กนช.) มีบทบาทหน้าที่และอำนาจตามกฎหมาย ประกอบด้วย

1 จัดทำนโยบายและแผนแม่บท เกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรน้ำ ที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ เพื่อเสนอคณะรัฐมนตรีให้ความรับพิจารณา



2 พิจารณาและให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการของ หน่วยงานของรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวกับ ทรัพยากรน้ำและแผนงบประมาณการบริหารทรัพยากรน้ำ แบบบูรณาการให้สอดคล้องกับนโยบายและแผนแม่บทตาม (1) และเสนอคณะรัฐมนตรี เพื่อพิจารณาในการจัดทำ งบประมาณประจำปี

3 พิจารณาและให้ความเห็นชอบ แผนแม่บทการใช้ การพัฒนา การบริหารจัดการ การบำรุงรักษา การฟื้นฟู และการอนุรักษ์ ทรัพยากรน้ำในเขตลุ่มน้ำต่างๆ ตามที่คณะกรรมการลุ่มน้ำเสนอ ตามมาตรา 35 (1)

4 กำกับ ดูแล เร่งรัด ตรวจสอบ ติดตาม และให้คำแนะนำแก่หน่วยงานของ รัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการดำเนินการตามนโยบาย และ แผนแม่บทตาม (1) รวมทั้งแผน ปฏิบัติการและงบประมาณตาม (2) และรายงานให้คณะรัฐมนตรีทราบ ทุกสิ้นปีงบประมาณ

5 พิจารณาและให้ความเห็นชอบ ผังน้ำที่สำนักงานเสนอ และประกาศ กำหนดผังน้ำในราชกิจจานุเบกษา



6 เสนอแนะหรือมอบหมายแนวทางแก่หน่วยงานของรัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการบังคับใช้กฎหมาย ที่เกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรน้ำให้มีคุณภาพ และ การจัดการมลพิษทางน้ำที่อยู่ในหน้าที่และอำนาจของ หน่วยงานของรัฐหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น

7 เสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาแก้ไขปัญหาจากการปฏิบัติงาน ของหน่วยงานของรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่างๆ ซึ่งปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ หรือระเบียบของแต่ละหน่วยงาน ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการใช้ การพัฒนา การบริหาร จัดการ การบำรุงรักษา การฟื้นฟู และการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ เพื่อให้เกิดการบูรณาการและการมีส่วนร่วมของประชาชน

8 กำหนดหน่วยงานของรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีหน้าที่ต้องให้ความร่วมมือต่อสำนักงานในการรวบรวมข้อมูล เชื่อมต่อข้อมูล และบูรณาการด้านทรัพยากรน้ำ



9 กำหนดกรอบ หลักเกณฑ์ และแนวทางการปฏิบัติของคณะกรรมการกลุ่มน้ำ และลำดับความสำคัญของการใช้น้ำสำหรับกิจกรรมประเภทต่างๆ เพื่อให้คณะกรรมการกลุ่มน้ำไปพิจารณาในการจัดสรรน้ำ และควบคุมการใช้น้ำในแต่ละกลุ่มน้ำ



10 พิจารณาและให้ความเห็นชอบแผนการป้องกันและแก้ไขภาวะน้ำแล้ง และแผนป้องกันและแก้ไขภาวะน้ำท่วมของคณะกรรมการกลุ่มน้ำต่างๆ เพื่อบูรณาการการป้องกันและแก้ไขภาวะน้ำท่วมระหว่างกลุ่มน้ำ

11 พิจารณาและให้ความเห็นชอบการอนุญาตการใช้น้ำประเภทที่สาม ตามมาตรา 44 และการเพิกถอนใบอนุญาตการใช้น้ำประเภทที่สาม ตามมาตรา 45

12 พิจารณาและให้ความเห็นชอบการผันน้ำระหว่างกลุ่มน้ำและการผันน้ำจากแหล่งน้ำระหว่างประเทศ หรือแหล่งน้ำต่างประเทศ

13 โกล่เกลี่ยและชี้ขาดข้อพิพาทระหว่างคณะกรรมการกลุ่มน้ำ



14 เสนอแนะเกี่ยวกับการตราการออกหรือการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกฤษฎีกาหรือกฎกระทรวงตามพระราชบัญญัตินี้



15 เสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรี หน่วยงานของรัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องให้มีมาตรการกฎหมายหรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ หรือข้อบัญญัติท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการบริหารทรัพยากรน้ำ

16 ออกระเบียบกำหนดมาตรการในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ภาคเอกชน ประชาชน และชุมชนที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในด้านการใช้ การพัฒนา การบริหารจัดการ การบำรุงรักษา การฟื้นฟู การอนุรักษ์ และการดำเนินการอื่นใดเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำ

17 ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้หรือที่กฎหมายอื่นกำหนดให้เป็นหน้าที่และอำนาจของกนช. หรือตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย



ตามมาตรา 20 กฎหมายกำหนดการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการภายใต้คณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ อย่างน้อยต้องมีคณะอนุกรรมการด้านพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ และด้านเทคนิควิชาการ และในกรณีจำเป็นให้ กนช. มีอำนาจแต่งตั้งคณะอนุกรรมการทรัพยากรน้ำจังหวัดเพื่อประโยชน์ในการบูรณาการการบริหารทรัพยากรน้ำในระดับจังหวัด

2

องค์การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในระดับลุ่มน้ำ

มาตรา 27 แห่ง พ.ร.บ.ทรัพยากรน้ำ กำหนดให้มีคณะกรรมการลุ่มน้ำประจำลุ่มน้ำ โดยมีองค์ประกอบมาจากทั้งผู้แทนหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ และผู้แทนภาคประชาชนในลุ่มน้ำนั้น ประกอบด้วย

1 กรรมการลุ่มน้ำโดยตำแหน่ง

กฎหมายกำหนดให้ผู้ว่าราชการจังหวัดในเขตลุ่มน้ำนั้นทุกจังหวัดเป็นกรรมการและให้เลือกกันเองเพื่อเป็นประธานกรรมการลุ่มน้ำ และมีผู้แทนหน่วยงานราชการที่มีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ได้แก่ ผู้แทนกรมควบคุมมลพิษ ผู้แทนกรมเจ้าท่า ผู้แทนกรมชลประทาน ผู้แทนกรมทรัพยากรน้ำ ผู้แทนกรมทรัพยากรน้ำบาดาล ผู้แทนกรมที่ดิน ผู้แทนกรมประมง ผู้แทนกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ผู้แทนกรมป่าไม้ ผู้แทนกรมพัฒนาที่ดิน ผู้แทนกรมโยธาธิการและผังเมือง ผู้แทนกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ผู้แทนกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช และหากลุ่มน้ำใดมีพื้นที่ติดต่อกับชายแดน กฎหมายกำหนดให้มีผู้แทนกระทรวงกลาโหมเข้าร่วมเป็นกรรมการลุ่มน้ำ หรือลุ่มน้ำใดมีพื้นที่ติดต่อกับชายฝั่งทะเล กฎหมายกำหนดให้มีผู้แทนกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งร่วมเป็นกรรมการ และหากลุ่มน้ำใดอยู่ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดปทุมธานี และจังหวัดยะลา ให้มีผู้แทนศูนย์อำนวยการบริหารจัดการจังหวัดชายแดนภาคใต้ร่วมเป็นกรรมการ



2 กรรมการลุ่มน้ำผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น



เป็นผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตลุ่มน้ำนั้นจังหวัดละ 1 คน และหากลุ่มน้ำใดอยู่ในพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ ให้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษนั้นเป็นกรรมการลุ่มน้ำด้วย ซึ่งหมายความว่าลุ่มน้ำชายฝั่งทะเลตะวันออก จะมีนายกเมืองพัทยาร่วมเป็นกรรมการ และลุ่มน้ำเจ้าพระยา จะมีผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครร่วมเป็นกรรมการลุ่มน้ำ

3 กรรมการลุ่มน้ำผู้แทนองค์กรผู้น้ำในเขตลุ่มน้ำ

ที่มาจากภาคเกษตรกรรม ภาคอุตสาหกรรม และภาคพาณิชย์ยกรรมภาคละ 3 คน



4 กรรมการลุ่มน้ำผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 4 คน

องค์ประกอบดังกล่าวข้างต้นสะท้อนการมีส่วนร่วมของประชาชนตั้งแต่ระดับผู้น้ำ ที่สามารถรวมตัวกันจดทะเบียนเป็นองค์กรผู้น้ำเพื่อส่งตัวแทนเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการลุ่มน้ำจากภาคเกษตรกรรม ภาคอุตสาหกรรม และภาคพาณิชย์ยกรรม เพื่อบริหารทรัพยากรน้ำในลุ่มน้ำและอาจได้รับการคัดเลือกเป็นผู้แทนกรรมการลุ่มน้ำในคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ ได้ตามที่กฎหมายบัญญัติต่อไป





1 การจัดทำแผนแม่บทการใช้ การพัฒนา การบริหารจัดการ การบำรุงรักษา การฟื้นฟูและการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำในเขตลุ่มน้ำนั้น

2 การจัดทำแผนป้องกันและแก้ไข ภาวะน้ำแล้ง และแผนป้องกันและ แก้ไขภาวะน้ำท่วม



3 พิจารณาปริมาณการใช้ น้ำ การจัดสรรน้ำ และ จัดลำดับความสำคัญในการใช้น้ำในเขตลุ่มน้ำและ ควบคุมการใช้น้ำ



4 กำหนดหลักเกณฑ์และระเบียบการใช้ การพัฒนา การบริหารจัดการ การบำรุงรักษา การฟื้นฟู และการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ



5 ให้ความเห็นชอบการอนุญาต การใช้น้ำประเภทที่สองและ การเพิกถอนใบอนุญาต



6 การพิจารณาและเสนอความเห็น ต่อการผันน้ำข้ามลุ่มน้ำต่อ กชนข.

7 เสนอความเห็นต่อ กชนข. เกี่ยวกับ แผนงาน และ โครงการใน การดำเนินการใดๆ เกี่ยวกับ ทรัพยากรน้ำ



8 รับเรื่องร้องทุกข์ โทลคถลย และ ช้ขาดข้อพิพาทระหว่างผู้ใช้น้ำ



10 ส่งเสริมและรณรงค์การสร้าง จิตสำนึกแก่ประชาชนในการใช้ การพัฒนา การบริหารจัดการ การบำรุงรักษา การฟื้นฟู และ การอนุรักษ์



9 ประสานงานกับหน่วยงานของรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่เกี่ยวข้องในการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้ การพัฒนา การบริหารจัดการ การบำรุงรักษา การฟื้นฟู และการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ และกฎหมายเกี่ยวกับมลพิษทางน้ำในเขตลุ่มน้ำ

3

ทิศทาง การขับเคลื่อนการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ จากระดับนโยบายลงสู่พื้นที่ลุ่มน้ำ ตามพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 และแผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 20 ปี

จากหน้าที่และอำนาจที่ได้กำหนดไว้ตามพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 นับเป็นมิติใหม่ในการดำเนินงานขององค์การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำที่จะมีบทบาทหลักในเรื่องของการจัดทำแผนทั้งในระดับชาติและระดับลุ่มน้ำ อันประกอบด้วย

แผนระดับชาติ ได้แก่

- แผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 20 ปี

แผนระดับลุ่มน้ำ ได้แก่

- แผนแม่บทการบริหารจัดการน้ำในเขตลุ่มน้ำที่จะต้องสอดคล้องกับแผนระดับชาติและชี้เป้าปัญหาและความต้องการจากลุ่มน้ำเพื่อแก้ไขปัญหที่ตรงกับความต้องการที่แท้จริงของประชาชนในพื้นที่
- แผนป้องกันภาวะน้ำท่วม-น้ำแล้ง เพื่อเป็นกลไกในการบูรณาการเตรียมการรองรับสถานการณ์น้ำ



คณะกรรมการลุ่มน้ำในยุคใหม่จะมีหน้าที่และอำนาจในการจัดลำดับความสำคัญการใช้น้ำและการจัดสรรน้ำโดยให้ความเห็นชอบการอนุญาตการใช้น้ำประเภทที่สอง โดยการอนุญาตการใช้น้ำจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและสร้างจิตสำนึกในการประหยัดน้ำของผู้ใช้น้ำภาคต่างๆ กฎหมายน้ำยังได้กำหนดให้คณะกรรมการลุ่มน้ำมีหน้าที่ในการจัดการความขัดแย้งระหว่างผู้ใช้น้ำ การประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการบังคับใช้กฎหมาย และการสร้างจิตสำนึกแก่ประชาชนในเขตลุ่มน้ำ

พ.ร.บ.ทรัพยากรน้ำเป็นกฎหมายประวัติศาสตร์ในการปฏิรูปการบริหารทรัพยากรน้ำของประเทศได้เน้นย้ำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในลุ่มน้ำโดยมีคณะกรรมการลุ่มน้ำเป็นหน่วยประสาน อำนวยการกลางและบูรณาการกับทุกภาคส่วน เพื่อให้การบริหารจัดการน้ำในระดับลุ่มน้ำมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล



บทที่

4



เสาหลักที่ 3

พ.ร.บ. ทรัพยากรน้ำ

พ.ศ. 2561

“กฎหมายน้ำ” ตราขึ้นเป็นครั้งแรกของประวัติศาสตร์ชาติไทย ไทยเรายังคงเผชิญกับปัญหาด้านเรื่องน้ำ ทั้งน้ำท่วม น้ำแล้ง น้ำเน่าเสีย ซ้ำซากอยู่ตลอด และยังเป็นโจทย์ท้าทายมาทุกรัฐบาล กับความพยายามของหน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบด้านน้ำ แต่ทว่าการแก้ไขปัญหายังไม่สามารถทำได้อย่างเบ็ดเสร็จมีประสิทธิภาพเพียงพอ เนื่องจากการแก้ปัญหา มีการปฏิบัติโดยผ่านหลายหน่วยงาน ที่มีหน้าที่และอำนาจตามกฎหมายต่างฉบับ ก่อให้เกิดความซ้ำซ้อน ขาดเอกภาพ และการเข้ามามีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคประชาชนยังมีอยู่น้อย

ประเทศไทยแต่ดั้งเดิมมา มีกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการน้ำที่เป็นเรื่องของการจัดการลักษณะคูคลอง ลำน้ำ เพื่อความสะดวกในการสัญจรและการรักษาความสะอาด โดยมีประกาศพระบรมราชโองการในรัชกาลที่ 5 ในการขุดคูคลองต่างๆ ในเขตกรุงเทพและปริมณฑล ปี พ.ศ. 2443 มีการก่อตั้งกรมคลอง (ต่อมาคือ กรมชลประทาน) และมีพระราชบัญญัติรักษาคลอง ร.ศ. 121 (พ.ศ. 2445) เพื่อการจัดการบำรุงรักษาคลอง มีพระราชบัญญัติการชลประทานราษฎร์ พ.ศ. 2482 และพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 เพื่อการจัดการชลประทาน คือการจัดให้ได้มาซึ่งน้ำ โดยให้อำนาจกรมชลประทานในการจัดการน้ำในทางน้ำชลประทานและเขตชลประทานเป็นหลัก



เมื่อความเจริญเติบโตของบ้านเมืองมีมากขึ้น จึงมีกฎหมายเพื่อให้อำนาจแก่หน่วยงานของรัฐในการจัดการน้ำเพิ่มขึ้น เช่น พระราชบัญญัติน้ำบาดาล พ.ศ. 2520 ให้อำนาจกรมทรัพยากรน้ำบาดาลบริหารจัดการน้ำใต้ดิน นอกจากนี้ยังมีกฎหมายระดับพระราชบัญญัติมากกว่า 36 ฉบับ พระราชกำหนด 2 ฉบับ และอนุบัญญัติมากกว่า 2,418 ฉบับ ให้อำนาจแก่หน่วยงาน จำนวน 42 หน่วยงาน ในการบริหารจัดการน้ำตามหน้าที่และภารกิจของหน่วยงาน



แต่กระนั้น การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำยังคงมีปัญหา เนื่องจากระบบของน้ำที่มีอยู่ใน 3 ระบบ คือ น้ำในบรรยากาศ น้ำผิวดิน และน้ำใต้ดิน ซึ่งน้ำผิวดินในทางน้ำชลประทาน กรมชลประทานมีหน้าที่และอำนาจเป็นผู้บริหารจัดการน้ำ โดยมีอำนาจอนุญาตการใช้น้ำในทางน้ำชลประทาน น้ำใต้ดิน กรมทรัพยากรน้ำบาดาล มีหน้าที่และอำนาจบริหารจัดการน้ำ โดยการอนุญาตขุดเจาะบ่อนบาดาลและอนุญาตการใช้บ่อนบาดาล ส่วนน้ำผิวดินทั่วไป ซึ่งอยู่นอกเขตชลประทาน ยังไม่มีกฎหมายใดให้อำนาจแก่หน่วยงานใดโดยเฉพาะเป็นผู้มีหน้าที่และอำนาจในการบริหารจัดการและอนุญาตการใช้น้ำผิวดินนอกเขตชลประทานนั้น ดังนั้น จึงยังไม่สามารถบริหารจัดการน้ำได้ทั้งระบบ



โดยสภาพทางกายภาพของน้ำ เมื่อตกลงมาแล้วจะไหลจากที่สูงลงสู่พื้นที่ต่ำ บางส่วนซึมลงดินเป็นน้ำใต้ดิน เมื่อพื้นดินชุ่มน้ำก่อรวมตัวในพื้นที่ลุ่มต่ำเกิดเป็นหนองน้ำ สระ บึง คลอง ลำธาร ลำห้วย แม่น้ำ และสุดท้ายไหลลงสู่ทะเล ซึ่งในแต่ละปีเมื่อเกิดภาวะน้ำท่วมหรือภาวะน้ำแล้งขึ้น การบริหารทรัพยากรน้ำจึงมีความยุ่งยากและเข้าไปเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของมนุษย์ทุกบริบท ดังนั้น การที่ประเทศไทยมีเพียงกฎหมายเฉพาะในการบริหารจัดการน้ำในบางระบบ จึงทำให้การบริหารจัดการน้ำไม่สามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่มีอยู่แล้ว และที่กำลังเกิดขึ้นตามความเจริญเติบโตของบ้านเมือง จึงจำเป็นที่จะต้องให้มีกฎหมายแม่บทในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำทั้งระบบ คือน้ำผิวดินในแหล่งน้ำสาธารณะนอกเขตชลประทาน น้ำผิวดินในเขตชลประทานและน้ำบาดาล และรวมไปถึงน้ำทะเลอันเป็นเขตแดนระหว่างประเทศด้วย ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีกฎหมายที่เป็นกฎหมายกลางในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำโดยเชื่อมโยงกับกฎหมายต่างๆ ที่มีอยู่เดิม เพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำได้อย่างครอบคลุมทุกระบบ

ในปี พ.ศ. 2560 รัฐบาลภายใต้การบริหารของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี จึงเสนอร่างพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. ต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติเพื่อพิจารณาตราเป็นกฎหมายใช้บังคับ โดยสภานิติบัญญัติพิจารณาเห็นสมควรประกาศใช้เป็นกฎหมายเมื่อวันที่ 4 ตุลาคม 2561 ได้ประกาศราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 28 ธันวาคม 2561 มีผลบังคับใช้ในวันที่ 27 มกราคม 2562 โดยพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 มีเจตนารมณ์ให้เป็นกฎหมายในการบูรณาการเกี่ยวกับการจัดสรร การใช้การพัฒนา การบริหารจัดการ การบำรุงรักษา การฟื้นฟู การอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ และสิทธิในน้ำ เพื่อการบริหารทรัพยากรน้ำอย่างมีความเป็นเอกภาพ ประสานสอดคล้องกันในทุกมิติอย่างสมดุลและยั่งยืน

พระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 จึงเป็นกฎหมายว่าด้วยทรัพยากรน้ำฉบับแรกของประเทศไทย มีสาระสำคัญ ดังนี้

สาระสำคัญของ พ.ร.บ. ทรัพยากรน้ำ

1 ขอบเขตการบังคับใช้
ครอบคลุม 8 ด้าน

คือ การจัดสรร การใช้ การพัฒนา การบริหารจัดการ การบำรุงรักษา การฟื้นฟู การอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ และสิทธิในน้ำ



2 วางหลักเกณฑ์
ในการประกันสิทธิขั้นพื้นฐาน
ของประชาชนในการเข้าถึง
ทรัพยากรน้ำสาธารณะ

โดยกำหนดสิทธิในน้ำ ให้บุคคล มีสิทธิใช้/กักเก็บน้ำได้เท่าที่จำเป็น แก่ประโยชน์ในกิจกรรมหรือในที่ดิน ของตน โดยผู้อื่นไม่เกิดความเดือดร้อน หรือเสียหาย



3 กำหนดให้การบริหารจัดการ
ทรัพยากรน้ำอย่างเป็นระบบ

ครอบคลุมการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ทั้งน้ำในเขตชลประทาน นานอกเขต ชลประทาน และน้ำใต้ดิน



4 กำหนดการบริหารทรัพยากรน้ำแบบบูรณาการ

โดยการจัดทำนโยบายและแผนแม่บทเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรน้ำที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ โดยการปรับปรุง กลไกด้านต่างๆ ให้เหมาะสม เช่น

- การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ
- จัดทำแผนแม่บทการใช้ การพัฒนา การบริหารจัดการ การบำรุงรักษา การฟื้นฟู และการอนุรักษ์ ทรัพยากรน้ำในเขตลุ่มน้ำต่างๆ เพื่อเชื่อมโยงกับ จัดการทรัพยากรป่าไม้ ที่ดิน และระบบนิเวศ ให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการน้ำ การจัดการ สิ่งแวดล้อม การใช้ประโยชน์ที่ดินและการจัดการพื้นที่
- จัดทำแผนปฏิบัติการเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำ โดย หน่วยงานของรัฐหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น



- จัดทำแผนงบประมาณการบริหารทรัพยากรน้ำแบบบูรณาการ ที่สอดคล้องกับนโยบายและแผนแม่บท เพื่อไม่ให้เกิด ความซ้ำซ้อนการใช้งบประมาณในหน่วยงานของรัฐหรือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

5

ให้มีองค์กรบริหาร จัดการทรัพยากรน้ำ

ทั้งในระดับชาติ ระดับลุ่มน้ำ และ
ระดับองค์กรผู้ใช้น้ำ โดยสะท้อนให้
ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหาร
จัดการทรัพยากรน้ำ



6

กำหนดหลักเกณฑ์การจัดสรรน้ำที่เป็นธรรมและเหมาะสม

โดยแบ่งการใช้น้ำออกเป็น 3 ประเภท

1



2



3



- **การใช้น้ำประเภทที่หนึ่ง** ได้แก่ การใช้ทรัพยากรน้ำสาธารณะ เพื่อการดำรงชีพ การอุปโภคบริโภคในครัวเรือน การเกษตรหรือการเลี้ยงสัตว์ เพื่อยังชีพ การอุตสาหกรรมในครัวเรือน การรักษาระบบนิเวศ จาริตประเพณี การบรรเทาสาธารณภัย การคมนาคม และการใช้น้ำในปริมาณเล็กน้อย
- **การใช้น้ำประเภทที่สอง** ได้แก่ การใช้ทรัพยากรน้ำสาธารณะเพื่อการอุตสาหกรรม อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การผลิตพลังงานไฟฟ้า การประปาและกิจการอื่น
- **การใช้น้ำประเภทที่สาม** ได้แก่ การใช้ทรัพยากรน้ำสาธารณะเพื่อกิจการขนาดใหญ่ที่ใช้น้ำปริมาณมาก หรืออาจก่อให้เกิดผลกระทบข้ามลุ่มน้ำ หรือครอบคลุมพื้นที่อย่างกว้างขวาง

7

การกำหนดให้มีระบบการอนุญาตการใช้ทรัพยากรน้ำสาธารณะ

สำหรับการใช้น้ำที่เกินกว่าสิทธิขั้นพื้นฐานการใช้น้ำ



8

กำหนดมาตรการในการป้องกันและแก้ไขปัญหภาวะน้ำแล้งและภาวะน้ำท่วม



- มีแผนป้องกันและแก้ไขภาวะน้ำแล้งโดยบูรณาการร่วมกันกับแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ
- มีแผนป้องกันและแก้ไขภาวะน้ำท่วม โดยบูรณาการร่วมกันกับแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ
- เมื่อมีปัญหาวิกฤตน้ำให้มีศูนย์บัญชาการเฉพาะกิจเพื่อการป้องกันแก้ไข ควบคุม ระวังหรือบรรเทาผลร้ายอย่างทันที่

9

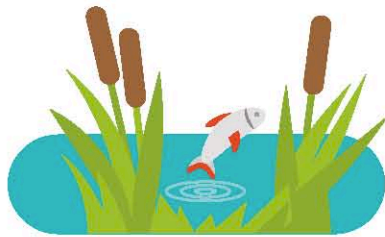
กำหนดมาตรการในการส่งเสริม และสนับสนุนให้ภาคเอกชน ประชาชน และชุมชนที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม ในการบริหารจัดการน้ำ



10

กำหนดการอนุรักษ์ และการพัฒนาทรัพยากรน้ำสาธารณะ

- พื้นที่ที่มีลักษณะเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารหรือพื้นที่ชุ่มน้ำ จะดำเนินการให้พื้นที่นั้นเป็นเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม
- กำหนดหลักเกณฑ์การใช้ประโยชน์ที่ดินที่อาจส่งผลกระทบต่อทรัพยากรน้ำสาธารณะ เพื่อมิให้เกิดอันตรายหรือความเสียหายต่อทรัพยากรน้ำสาธารณะ



11

กำหนดความรับผิดชอบ

ในกรณีที่ทำให้เกิดความเสียหายต่อทรัพยากรน้ำสาธารณะ และกำหนดให้หน่วยงานของรัฐหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นตัวแทนของรัฐในการฟ้องคดีเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนความเสียหาย



12

กำหนดบทลงโทษ

ทั้งโทษจำคุก ปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ



ผลจากการมีพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 จึงถือเป็นความก้าวหน้าครั้งสำคัญในการบริหารทรัพยากรน้ำของประเทศในเชิงบูรณาการ ให้มีทิศทางสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงไปของบริบทสังคมได้อย่างรวดเร็ว ลดความซ้ำซ้อนด้านงบประมาณ แผนการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับน้ำ และยังช่วยประสานข้อมูลหน่วยงานรัฐคู่ลงตัวขึ้นทั้งภาวะปกติและวิกฤติ ก่อให้เกิดระบบข้อมูลทางน้ำที่มีความชัดเจนสามารถนำไปใช้รับมือภาวะน้ำแล้งและน้ำท่วมได้อย่างเป็นระบบและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

บทที่

5



เสาหลักที่ 4 นวัตกรรมและเทคโนโลยี เพื่อใช้ในการบริหารจัดการ ทรัพยากรน้ำ

เมื่อการดำเนินการบริหารจัดการน้ำของประเทศได้ดำเนินครบทั้ง 3 เสาหลัก ได้แก่ เสาหลักที่ 1 แผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 20 ปี เสาหลักที่ 2 การจัดตั้งองค์กรบริหารจัดการน้ำ ได้แก่ คณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ และคณะกรรมการลุ่มน้ำ เสาหลักที่ 3 ด้านกฎหมาย ซึ่งจัดทำพระราชบัญญัติ ทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 แล้วเสร็จ

เพื่อให้การบริหารจัดการน้ำเกิดความยั่งยืน รัฐบาลจึงได้มีการกำหนดเสาหลักที่ 4 ด้านนวัตกรรมขึ้น เพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำให้มีความทันสมัยและยั่งยืน ด้วยการสนับสนุนการนำ ผลงานการวิจัย ข้อมูล สิ่งประดิษฐ์ นวัตกรรม และความร่วมมือทางวิชาการต่างๆ มาพัฒนายกระดับการพัฒนา การบริหารจัดการน้ำของประเทศให้ทันสมัย สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและวิถีชีวิตของ ชุมชน รวมทั้งทำให้โครงสร้างการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำยืดหยุ่นเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ตามหลักมาตรฐานสากล ทั้งการขับเคลื่อนงานด้านเสาหลักที่ 4 มุ่งเน้นการพัฒนาใน 3 ด้าน ได้แก่



**พัฒนา เผยแพร่
นวัตกรรม เทคโนโลยี
และงานศึกษาวิจัย**

เพื่อคิดค้นต่อยอดและขยายผลวิธีการในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยบูรณาการศาสตร์พระราชา ภูมิปัญญาท้องถิ่น และความสำเร็จจากต่างประเทศ



**สร้างเครือข่าย
ความร่วมมือในระดับชาติ
และระดับนานาชาติ**

เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านวิชาการ เกิดการถ่ายทอดเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับสภาพภูมิสังคมของแต่ละภูมิภาค



**ส่งเสริมให้
เกิดกระบวนการมีส่วนร่วม
ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง**

ในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำภาคเอกชน และภาคประชาสังคม สอดคล้องกับพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561



มีผลดำเนินงานให้เห็นเป็นรูปธรรมในหลายมิติ ได้แก่ การร่วมมือกับสำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (GISTDA) ในการใช้เทคโนโลยีภาพถ่ายดาวเทียมร่วมกันสำรวจข้อมูลจัดทำ “บัญชีแหล่งน้ำ” และพัฒนาแอปพลิเคชันในการจัดเก็บข้อมูลแหล่งน้ำ สำหรับใช้เก็บข้อมูลประกอบการบริหารรับมือน้ำท่วมและน้ำแล้ง โดยมีการแยกประเภทแหล่งน้ำตามขนาดความจุ 3 ประเภท ได้แก่ แหล่งน้ำขนาดใหญ่ ความจุ 100 ล้านลูกบาศก์เมตรขึ้นไป แหล่งน้ำขนาดกลาง ความจุ 2 ล้านลูกบาศก์เมตร - 100 ล้านลูกบาศก์เมตร และแหล่งน้ำขนาดเล็ก ความจุน้อยกว่า 2 ล้านลูกบาศก์เมตร

นอกจากนี้ยังมีการต่อยอดการนำนวัตกรรมการบริหารจัดการน้ำในรูปแบบ Nearly Real time Analytics เข้าช่วยให้การเข้าถึงข้อมูลและการใช้งานเป็นไปได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และทันทั่วถึงที่นำไปสู่การตัดสินใจในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำได้แม่นยำมากขึ้น ผ่านเทคโนโลยี “One Map” ซึ่งทำให้เกิด “คลังข้อมูลน้ำและภูมิอากาศแห่งชาติ” ที่เป็นการรวบรวมระบบฐานข้อมูลในลักษณะ Real time จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ข้อมูลฝน การคาดการณ์ฝนและพายุ คลื่น น้ำหลาก ระดับน้ำในแหล่งน้ำต่างๆ ทั้งอ่างเก็บน้ำ แหล่งน้ำธรรมชาติขนาดใหญ่ และแม่น้ำสายหลัก รวมถึงคุณภาพน้ำและพื้นที่เกิดสาธารณภัยภายใต้ช่องทางเดียวกัน



สททช. ยังได้เชื่อมโยงข้อมูลและนำเทคโนโลยีของหน่วยงานต่างๆ มาใช้บูรณาการรับมือสถานการณ์อุทกภัย โดยวิเคราะห์พื้นที่ที่มีความเสี่ยงต่อน้ำท่วมเพื่อกำหนดแนวทางรับมือ การแจ้งเตือน และแผนปฏิบัติงานของศูนย์ปฏิบัติการรับมือสถานการณ์น้ำในอุทกภัยตามระดับความรุนแรงซึ่งแบ่งเป็น 3 ระดับ พร้อมกับประสานให้ทุกหน่วยงานต้องรายงานข้อมูลต่อ สททช. ทุก 3 ชั่วโมง ส่วนในพื้นที่เกิดวิกฤตต้องรายงานความเคลื่อนไหวทุกชั่วโมง ซึ่งข้อมูลดังกล่าวจะส่งต่อไปยังกองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกลาง ของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เพื่อแจ้งเตือนและให้ความช่วยเหลือประชาชนต่อไป

สททช. ยังได้เน้นการส่งเสริมการนำผลงานวิจัยและผลงานทางวิชาการมาประยุกต์ใช้เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำ โดยเมื่อวันที่ 21 มีนาคม 2561 ได้จัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย เพื่อกำหนดกรอบระยะเวลา 3 ปี ในการพัฒนาและสนับสนุนการลงทุนในทรัพยากรเชิงรุก พร้อมเร่งสร้างเครือข่ายกับมหาวิทยาลัยทั่วประเทศในการขับเคลื่อนงานวิจัยด้านบริหารทรัพยากรน้ำ โดยช่วงแรกเน้นการสร้างงานวิจัยในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ก่อนขยายผลงานวิจัยเพื่อรองรับแผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 20 ปี ของประเทศต่อไป

นอกจากนี้เมื่อวันที่ 25 ตุลาคม 2561 ยังได้จัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือทางวิชาการกับสถาบันการศึกษาชั้นนำ 12 แห่ง เพื่อสร้างความร่วมมือทางวิชาการระหว่างหน่วยงานทั้งหมด โดยมุ่งเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจ และนโยบายที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งในด้านวิศวกรรม ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐศาสตร์ ด้านสังคม และด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศแก่ทั้ง 12 สถาบันการศึกษา ประกอบด้วย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี



สททช. ยังได้มีการศึกษาการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment : SEA) ในพื้นที่ลุ่มน้ำ โดยมีการวิเคราะห์ประเมินศักยภาพและขีดจำกัดการรองรับได้ของสิ่งแวดล้อม เพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาพื้นที่อย่างยั่งยืน สร้างความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และ

สิ่งแวดล้อม นำไปสู่การวางแผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแต่ละลุ่มน้ำให้สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาที่เหมาะสมและความต้องการของพื้นที่อย่างแท้จริง ภายใต้การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 ได้ดำเนินการศึกษาใน 5 ลุ่มน้ำนำร่อง ได้แก่ ลุ่มน้ำสะแกกรัง ลุ่มน้ำปราจีนบุรี-บางปะกง ลุ่มน้ำชี ลุ่มน้ำมูล และลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก และจะดำเนินการเพิ่มเติมในปี 2563 อีก 2 ลุ่มน้ำ คือ ลุ่มน้ำเพชรบุรี-ประจวบคีรีขันธ์ และลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันตก



ขณะเดียวกัน สททช. ยังได้นำงานวิชาการเข้ามาใช้ปรับปรุงการบริหารจัดการน้ำในอ่างเก็บน้ำด้วยการใช้ 3 เส้นกราฟคุมความเสี่ยง เพิ่มเติมจากเดิมที่การบริหารน้ำในเขื่อนจะใช้เครื่องมือเส้นกราฟเพียง 2 เส้น คือ Upper Rule Curve กราฟเส้นบนสำหรับคุมระดับน้ำสูงสุด และ Lower Rule Curve กราฟเส้นล่างสำหรับคุมระดับน้ำต่ำสุด แต่เนื่องจากสภาพอากาศ และสถานการณ์ฝนที่เปลี่ยนแปลงไป การยึดโยงใช้เพียงแค่เส้นกราฟ 2 เส้นไม่เพียงพอ จึงกำหนดกราฟเส้นที่ 3 หรือเส้นกราฟที่เป็น Dynamic ขึ้นมา เพื่อใช้บริหารจัดการน้ำให้มีความยืดหยุ่นสอดคล้องกับสถานการณ์ในแต่ละปี

ช่วยให้การบริหารจัดการน้ำมีความแม่นยำยิ่งขึ้น เพราะมีการคำนึงถึงสภาพภูมิอากาศ สภาพฝนในแต่ละปีเข้ามาประกอบด้วย ซึ่งขณะนี้ สททช. ร่วมกับหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลอ่างเก็บน้ำ ปรับปรุงเครื่องมือบริหารจัดการน้ำ ในอ่างเก็บน้ำ เพื่อให้ทันสมัยสอดคล้องกับสภาพที่เป็นจริงมากที่สุด โดยใช้ข้อมูลย้อนหลัง 20 ปีก่อน และข้อมูลในปีปัจจุบันมาร่วมพิจารณาด้วย ทำให้อ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่มีการปรับปรุงเส้นกราฟ อยู่ในเกณฑ์ดี



ไม่ใช่แค่ความร่วมมือด้านนวัตกรรม และ ผลงานทางวิชาการกับหน่วยงานภายในประเทศ เท่านั้น สททช. ยังได้จัดทำความร่วมมือกับ หน่วยงานน้ำในต่างประเทศ เพื่อนำผลงานทาง วิชาการ นวัตกรรม และเทคโนโลยี มาใช้พัฒนาระบบ บริหารจัดการน้ำของประเทศไทยด้วย เช่น ออสเตรเลีย สหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส และสหภาพยุโรป

ตัวอย่างเช่น ความร่วมมือระหว่างสำนักงาน ทรัพยากรน้ำแห่งชาติ กับองค์กรความร่วมมือระหว่าง ประเทศของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี หรือ GIZ เพื่อสร้างมาตรการการปรับตัวโดยอาศัยระบบนิเวศ (Ecosystem-based Adaptation : EbA) ในระดับ นโยบายและภาคส่วนต่างๆ ตลอดจนสร้างโอกาส

การใช้ EbA เพื่อวางแผนช่วยให้สามารถรับมือกับ ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศได้ โดยในปี 2562 ได้มีการนำร่องดำเนินการแล้วใน กลุ่มน้ำยม และกลุ่มน้ำสะแกกรังก่อนขยายไปพื้นที่อื่น ต่อไป

รวมถึงมีการเชิญผู้เชี่ยวชาญทางวิชาการจาก ต่างประเทศ มาช่วยถ่ายทอดองค์ความรู้ในโครงการ จัดทำแผนหลักการจัดทำฝัังน้ำ เช่น ประเทศเกาหลีใต้ มีการถ่ายทอดความรู้เรื่องแบ่งฝัังน้ำที่ชัดเจน เช่น แม่น้ำนานาชาติ แม่น้ำในพื้นที่ ประเทศเยอรมนี มีการออกแบบฝัังน้ำที่สอดคล้องกับเส้นทางการเดินเรือ รวมถึงการออกแบบให้สอดคล้องกับภูมิสถาปัตยกรรม และรักษาสภาพสิ่งแวดล้อมด้วย ขณะที่ประเทศ เนเธอร์แลนด์ ช่วยถ่ายทอดความรู้การบริหารพื้นที่ ที่มีอยู่ต่ำกว่าระดับน้ำทะเล



เห็นได้ว่าการดำเนินงานในเสาหลักที่ 4 ด้าน นวัตกรรม ได้ช่วยให้ประเทศไทยสามารถนำนวัตกรรม เทคโนโลยี และผลงานทางวิชาการ เข้ามาประยุกต์ใช้ การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำได้อย่างเป็นรูปธรรม สอดรับกับแผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ระยะ 20 ปี ด้านที่ 6 ด้านการบริหารจัดการ ตลอดจน ช่วยให้เกิดการถ่ายทอดเทคโนโลยีที่เหมาะสม กับสภาพสังคมในแต่ละภูมิภาค เกิดกระบวนการ มีส่วนร่วมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการบริหารจัดการ ทรัพยากรน้ำ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำของ ประเทศไทยมีความทันสมัยสอดคล้องกับสถานการณ์ ปัจจุบันได้ตลอดเวลา

บทที่

6



ก้าวต่อไป ในบริบทของ การบริหารจัดการน้ำ ของประเทศไทย

สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ มุ่งมั่นที่จะสร้างความมั่นคงให้ทั้ง 4 เสาหลัก และเพิ่มบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำ ผ่านกลไกคณะกรรมการลุ่มน้ำ และองค์กรผู้ใช้ประเภทต่างๆ ดังนี้

1

ผลัดกันกฎหมายลำดับรอง ภายใต้พระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561

จัดทำกฎหมายลำดับรอง ได้แก่ พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง ระเบียบ และประกาศตามพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 ให้แล้วเสร็จ โดยเฉพาะในมาตราสำคัญ ได้แก่ มาตรา 25 ให้มีการกำหนดลุ่มน้ำ โดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกา ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงสภาพอุทกวิทยา สภาพภูมิศาสตร์ ระบบนิเวศ การตั้งถิ่นฐาน การผังเมือง ผังน้ำ และเขตการปกครอง ด้วยเหตุนี้ในปี 2561 สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ ร่วมกับมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จัดทำโครงการศึกษาทบทวน การแบ่งพื้นที่ลุ่มน้ำที่เหมาะสมสำหรับการบริหารจัดการ ทรัพยากรน้ำและผลกระทบจากการแบ่งพื้นที่ลุ่มน้ำขึ้น เพื่อให้การจัดแบ่งลุ่มน้ำมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยใช้ข้อมูลทีละเอียดยกจากแผนที่เส้นชั้นความสูงมาตราส่วน 1 : 4,000 WGS84 ของกรมพัฒนาที่ดิน ประกอบกับแผนที่ภาพถ่ายทางอากาศแบบ 3 มิติ ของ Google Earth เพื่อให้สามารถวิเคราะห์เส้นทางการไหลของน้ำได้อย่างชัดเจนมากขึ้น จึงทำให้การทบทวนการแบ่งขอบเขตลุ่มน้ำใหม่จาก 25 ลุ่มน้ำหลัก แบ่งเป็น 22 ลุ่มน้ำหลัก

การแบ่งขอบเขตลุ่มน้ำใหม่

25 ลุ่มน้ำหลัก
254 ลุ่มน้ำสาขา



- 01 สกละวิน
- 02 โขง
- 03 กก
- 04 ซี
- 05 มูล
- 06 ปิง
- 07 รัง
- 08 ยม
- 09 น่าน
- 10 เจ้าพระยา
- 11 สะแกกรัง
- 12 ป่าสัก
- 13 ท่าจีน
- 14 แม่กลอง
- 15 ปราชินบุรี
- 16 บางปะกง
- 17 โตนเลสาบ
- 18 ชายฝั่งทะเลตะวันออก
- 19 เพชรบุรี
- 20 ชายฝั่งทะเลประจวบคีรีขันธ์
- 21 ภาคใต้ฝั่งตะวันออก
- 22 ตาปี
- 23 ทะเลสาบสงขลา
- 24 ปัตตานี
- 25 ภาคใต้ฝั่งตะวันตก

22 ลุ่มน้ำหลัก
353 ลุ่มน้ำสาขา



- 01 สกละวิน
- 02 โขงเหนือ
- 03 โขงตะวันออก-เฉียงเหนือ
- 04 ซี
- 05 มูล
- 06 ปิง
- 07 รัง
- 08 ยม
- 09 น่าน
- 10 เจ้าพระยา
- 11 สะแกกรัง
- 12 ป่าสัก
- 13 ท่าจีน
- 14 แม่กลอง
- 15 บางปะกง
- 16 โตนเลสาบ
- 17 ชายฝั่งทะเลตะวันออก
- 18 เพชรบุรี - ประจวบคีรีขันธ์
- 19 ภาคใต้ฝั่งตะวันออกตอนบน
- 20 ทะเลสาบสงขลา
- 21 ภาคใต้ฝั่งตะวันออกตอนล่าง
- 22 ภาคใต้ฝั่งตะวันตก

ลุ่มน้ำเดิม

ลุ่มน้ำใหม่

มาตรา 27 เมื่อมีพระราชกฤษฎีกากำหนดลุ่มน้ำตามมาตรา 25 แล้ว ให้มีคณะกรรมการลุ่มน้ำประจำลุ่มน้ำนั้นด้วย ต่อเนื่องถึงมาตรา 35 ได้กำหนดหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการลุ่มน้ำที่เกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรน้ำในเขตลุ่มน้ำ เช่น จัดทำแผนแม่บทการใช้ การพัฒนา บริหารจัดการ การบำรุงรักษา การฟื้นฟูและการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำในเขตลุ่มน้ำ รวมทั้งจัดทำแผนป้องกันและแก้ไขภาวะน้ำท่วมและน้ำแล้ง ให้คณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติเห็นชอบ โดยมีสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติภาคทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการคณะกรรมการลุ่มน้ำ

นอกจากนี้ ในการบริหารทรัพยากรน้ำเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ เกิดความเป็นเอกภาพ และเกิดผลสัมฤทธิ์ที่ตั้งไว้ มาตรา 20 ให้อำนาจคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (กนช.) แต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อการพิจารณา เสนอแนะ หรือปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใด เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ และสนับสนุนด้านเทคนิควิชาการได้ และในกรณีจำเป็น อาจแต่งตั้งคณะอนุกรรมการทรัพยากรน้ำจังหวัด เพื่อประโยชน์ในการบูรณาการการบริหารทรัพยากรน้ำในระดับจังหวัดด้วย อันเป็นการบริหารจัดการในเชิงพื้นที่ปกรองนอกเหนือจากการบริหารจัดการในเชิงลุ่มน้ำ

2

ถ่ายทอดแผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 20 ปี ไปสู่แผนระดับลุ่มน้ำ และขับเคลื่อนไปสู่การปฏิบัติ

คณะรัฐมนตรี เห็นชอบต่อร่างแผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) เมื่อวันที่ 18 มิถุนายน 2562 และได้เผยแพร่ในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 18 กันยายน 2562 ซึ่งสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ (SDGs) โดยมีหน่วยงานด้านน้ำที่เกี่ยวข้องจำนวน 48 หน่วยงาน

ความท้าทายของก้าวต่อไป คือ การนำแผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 20 ปี ไปสู่แผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำระดับลุ่มน้ำ และแผนปฏิบัติการภายใต้แผนแม่บทฯ ระดับลุ่มน้ำ เพื่อกำหนดตัวชี้วัด เป้าหมายในระดับลุ่มน้ำ นำไปสู่การวางแผนงานโครงการให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของประชาชนในลุ่มน้ำ



สำหรับพื้นที่เป้าหมายที่ต้องวางแผนแก้ไข ปัญหาเชิงพื้นที่อย่างเป็นระบบ (Area Based) 66 พื้นที่ ซึ่ง สทช. ได้ศึกษาและเสนอให้คณะกรรมการทรัพยากรน้ำเห็นชอบ พร้อมบรรจุให้เป็นส่วนหนึ่งของแผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 20 ปี โดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องวางแผนงานโครงการให้สอดคล้องกับพื้นที่ดังกล่าว

3 การยกระดับองค์กรกลางด้านน้ำ



จากภารกิจที่เพิ่มเติมจากราชบัญญัติ ทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 และมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง ทำให้ สททช. ต้องกำหนดให้มีโครงสร้างใหม่เพิ่มเติม เพื่อรองรับภารกิจดังกล่าว เช่น กองการต่างประเทศ สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติภาค เพื่อกระจาย ตามภูมิภาคต่างๆ พร้อมทำหน้าที่ฝ่ายเลขานุการ คณะกรรมการลุ่มให้สอดคล้องกับคณะกรรมการ ทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

อีกภารกิจสำคัญ คือ การพัฒนาศูนย์อำนวยการน้ำเฉพาะกิจ เป็นกองอำนวยการน้ำแห่งชาติ โดยมีรองนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน เพื่อทำหน้าที่วิเคราะห์ข้อมูล ชี้เป้าและเสนอแนะมาตรการก่อนเข้าสู่ ภาวะวิกฤต ลดความสูญเสียชีวิตและทรัพย์สิน ก่อนที่จะยกระดับเป็นศูนย์บัญชาการเฉพาะกิจ ซึ่งจะตั้งขึ้น ในกรณีที่เกิดปัญหาวิกฤตน้ำจนอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อ การดำรงชีวิตของประชาชน สัตว์ หรือพืช หรืออาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินของประชาชนหรือของรัฐอย่างรุนแรง โดยให้นายกรัฐมนตรี เป็นผู้บัญชาการ อำนวยการแก้ไขปัญหา จนกว่าปัญหาวิกฤตน้ำจะผ่านพ้นไป

4 เสริมสร้างเสาหลักที่ 4 เสาแห่งนวัตกรรม และเทคโนโลยีทรัพยากรน้ำให้มั่นคง



สททช. พัฒนาความร่วมมือด้านน้ำในระดับนโยบายกับนานาชาติ พร้อมสนับสนุนการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ความเชี่ยวชาญ และ ประสบการณ์จากต่างประเทศมาประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการ ทรัพยากรน้ำของประเทศไทย รวมทั้งจัดทำทำเนียบองค์ความรู้ภูมิปัญญา ท้องถิ่น เพื่อเผยแพร่ต่อไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือนำร่องในพื้นที่ อื่นๆ ตามความเหมาะสม

การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในประเทศไทย ต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นภาคประชาชน ภาคเอกชน หน่วยงานราชการทุกฝ่าย ร่วมกันขับเคลื่อนเสาหลักของการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำทั้ง 4 เสา ให้สามารถดำเนินการได้ตาม เป้าหมายที่วางไว้ เพื่อให้การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเกิดความสมดุล เป็นธรรม และยั่งยืน สอดคล้อง กับสภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลง และเป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 อีกด้วย

มาร่วมกันบริหารจัดการ
“น้ำบนฟ้า สุ่มหานที”

ให้สมดุล เป็นธรรม และยั่งยืน
ไปพร้อมกับเรา...

“สนช.”



management

**“Water in the sky
to the Ocean”**

To be light, fair, lasting

Is our duty...

“ONWR”

